

dialog - wobroty a formule Dialog - Wendungen und Formeln

stilistiske přispomjenja - stilistische Anmerkungen

0 - wulgamy raz	- vulgär
1 - ležemy, młodźinski raz	- leger, jugendgemäß
2 - wobchadny, rozmolwny stil	- umgangssprachlich, familiär
3 - neutralny spisowny stil	- neutral schriftsprachlich
4 - wysoki spisowny stil	- gehoben schriftsprachlich
5 - swjatočny, poetiski raz	- feierlich, poetisch
6 - afektěrowany, nabubnjeny, wity raz	- affektiert, geschraubt
* - wyši stil / zdwołriwiša forma hač předchadźaca abo scěhowaca	- gehobener / höflicher als die benachbarte Form

(woprawdže / jara) - () = fakultativ; woprawdže / jara = untereinander austauschbar

I. zawod do dialoga

česćeni / waženi přitomni! (3,4) ; lubi **hosćo / přeceljo!** (2,3)

(z tym) smy přezjedni, ale ...

fakt (tola) je, zo ...

hdyž smy hižo raz při tym, chcu tež ... ; hdyž smy runje při tym, bych chcył(a) ...

dže-li wo to, zo ... (4); jeli dže wo to (, zo ...); hdyž dže wo to, zo ... (3)

kelkož ja wěm ... (3,4); kaž wjele ja wěm ... (3); štož ja wěm ... (2,3)

po mojim měnjenju; (nej)sym wašeho měnjenja, ale ...; sym dospołnje wašeho měnjenja, ale ...; sym druheho (hinašeho) měnjenja

najebać **wšeho / to / toho** chcemy tola ... (4)

štož nastupa + *ak*; ...štož mje nastupa, dyrbu rjec, zo ...; štož tutu naležnosć nastupa ...

při tej składnosći bych chcył(a) **rjec / dodać / naspomnić** ... (4); při tej přiležnosći ... (2,3); składnostnje + G.: składnostnje 100. rōčnicy ... ; składnostnje Wašeho jubileja ... (4,5)

to je (bjeze wšeho) móžno, ale ... ; to wšak móže być, ale ...

to **snadž / snano / drje** trjechi, ale ...

wěš ty, ...; Wěšće wy, lubi kolegojo, ... (1,2)

poskaj jónu! (1,2)

po wšěm zdaću; kaž so zda; po mojim zdaću; mi so zda; zda so, **zo / jako by** * ...

w (tu)tym zwisku (bych) chcył(a) ...; w zwisku z tym mam próstwu ...

w hrubym to (drje) trjechi, ale ...

to (wšak) wšitko **derje / rjenje** klinči, ale ...

móžu so tomu poňnje přizamknýc, ale **chcu / bych chcył(a)** hišće (**dodać, ...**)

nič za zło, ale ...

jeli směm tež něšto k tomu rjec ...

ja chcył so tež slova jimać (3,4)

poskaj(će) je(dy)n mól, ... (1,2)

II. zakónčenje dialoga

ničo za zło!; njeměj(će) mi to za zło! (3,4); njewzaj(će) mi to za zło!
(2)

to by bylo (za džensa)!

njech to (nětko / za džensa / tónkróc / ...) dosaha!

z tym / tu / na tym městnje bych chcył(a) **skónčić / zakónčić**

ja dyrbbju nětko (bohužel) přestać

wodaj prošu, ja nimam **chwile / wjele casa** ...

(to je nětko) wotbyte!

ty wšak maš prawje a duša měř! (1,2)

rjenje, zo smój so zas' widźałoj

mi dosaha! (0,1)

ja mam klamu poľnu! (1,2)

lěz(će) mi na pěc!; lěz mi do rće! (0)

wostań strowy/-a a čily/-a na čěle a duši! (1)

hdy(ž) bych ja nětko něhdže był, bych ja šo!

III. reakcije w dialogu

1. přihłosowanje, wobkrućenje

tak to je to (drje) je móžno; móžno, zo ... to (**dospołnje / absolutnje**)
trjechi; to wšak trjechi to móžeš wótre prajić! (1,2) na kóždy pad bjez
dwěla (4) to je (cyle) prawje; cyle prawje tak; maš prawje; to wšak
maš prawje haj wšak!; ju pak!; ju wšak! (2) to je (woprawdže) wěрно;
to je tola wěрно! to je (cyle) wěste sym (dospołnje) **twojeho / wašeho**
měnjenja; smy tež toho měnjenja; smy samsneho měnjenja (3,4) móžu
so tomu (poľnje) přizamknyć; chcu so tomu přizamknyć, štož sce runje
prajił(a) mojedla (cín, kaž chceš!) (2) to (tola) žadyn dźiw njeje (2,3)
to **gor /scyla*** njeje tak wopak* / wopaki (2)

2. wotpokazanje, zaprěće

nimam žane zdaće (3); wón nima žanoho zdaća (4) njejsym wašeho
měnjenja; sym **druheho* / hinašeho** měnjenja; njejsmy cyle toho
měnjenja (3,4) dwěluju na tym, zo ... ja to hinak widžu to (drje) njeje
móžno; to (drje) njemóže być to (scyla) njetrjechi ně pak!; ně wšak!
(2) hdže tež to! (2) rjenje by bylo! (2) na žadyn pad nihdy na nihdy
(nic)! (4,5) to nima (žanoho) zmysła! (4); to nima ža(dy)n zmysł!; to je
bjez zmysła! (3) tajki(le) njezmysł!; to je njezmysł! (2) to je ka!;
tajki(le) ka! (1,2); tajki njerjad! (1,2) nimaš prawje; to njeje prawje
tomu njemóžu (scyla) přihłosować (3,4) to so ty (bojaznje) myliš!
(2,1) njemóžu so tomu přizamknyć (3,4) to je (**dospołnje / total /**
absolut[nje]) **wopak* / wopaki** to sej ty tak myliš! (2) to mi
(**woprawdže / jara**) žel čini, ale **njemóžu ... / nimamy** ...
(woprawdže) škoda, ale ...; to pak je (wěčnje) škoda!; to by tola škoda
było! smorže (**budžemy / činju / ...**)! (1,2) tebi so dźije! (1,2) tebi da
so munkoli! (1,2); tebi drje so muči (2) kak tomu? (3); ka' tom'? (2) to
drje nic! (2) štó je so tebi do mozow wósra!?! (0)

3. próstwa, namołwa

prošu **daj mi / praj mi / zazwoń** ... budž tak dobry(a); (3) byšće wy

prošu tak dobry(a) był(a) ... (4) móžeće mi prošu **rjec / pomhać / ...** ;
njemóžeće / njebyšće mi prošu ... * prosymy naležnje wo ... (3,4)

4. dorazne napominanje, přikaz

budź změrom! (1,2) **njebledź / nježuj** tajki **kał / njerjad /**
njezmysl / ... ! (1,2) **džerž klamu / twoju frasu!** (0) přestań **žwać /**
bledźić / žwantorić ! (0,1,2) praj(će) skónčnje wěrnosć! rěc (prošu)
pomału / pomašo / jasnje / jasnišo! powědaj mi wšitko! nětko (pak)
je kónc ! (2) nětko (**mi**) **dosaha / je dosć / mam dosć !** (1,2)

5. dowolnosć

jeli će to wozboža (1) čin(će), kaž chceš (chceće)! (1,2); **činiće / džiće /**
... w Božim mjenje! (2) nimam ničo přećiwo tomu! mojedla! (2);
m'jedla! (1) da dži!; da čin!; da wostaj!; da nječin!; (2,3) da em njejes!;
da em ! (1,2) prošu (jara)! (2,3,4) no wězo! (2,3)

a. wěstosć

to je cyle **wěšće / zawěšće** wěrnó z wěstosću (3,4) bjez dwěla! (3,4)
wězo (3); samo so rozumi; samo so wě (4); zawěrnó (5) najskerje (3);
najskeršo (2) na kóždy pad

b. njewěstosć, dwěle

ja njewěm, ale (poprawom) ... njewěm **prawje / z wěstosću** w
principje haj, ale ... to (drje) je móžno; to je móžno, ale... ; to snadź
móhlo być najskerje nic snadź / snano / ewentualnje (3) / ewentuelnje
(2) to mi njecha prawje do hłowy njejsym sej wěsty/-a nó haj, ... (1,2)

c. přeslapanje, rezignacija

(woprawdže) škoda, ale ...; to pak je (wěčnje) škoda!; to by tola škoda
było! to (pak) njejsmy wocakowali!; to **scyla / na žadyn pad** njejsmy
wocakowali! što (ha) sej chceš?! (2) (to je) wšo podarmo! (2) hač
chceš abo **nochceš / njechaš** * chcyjo nochcyjo (3,4) ja sej žanu radu
njewěm (3); njewěm sej žaneje rady; wón njewě sej žiweje rady (4) by
mi tola wčera něšto rjek! njebych wam tola wo tym powěda!

d. wobžarowanje, sobuželnosć

to mi (**woprawdže / jara**) žel čini (2,3); mi je **jeho / jeje / jich** žel (4)
ja to (**jara / sprawnje / woprawdže**) wobžaruju; ja móžu to jenož
wobžarować **wodaj / wodajtaj, -tej / wodajće** (prošu)!; móžeš mi
hišće raz wodać?! bohužel **njemóžu wam pomhać / dyrbyu će**
wopušćić / njeje ... ach mójej(ko)! (2) (ach) **mój Božo / mój swěce!**
(2,3) (ach) ty wbohi(a) ! (2) to (je) **chuda / zrudna** fara ! (2)

e. njezajim

što (ha) mje to stara? (1,2) to njeje moja wěc!; to njeje naša naležnosć!
wostaj mje na pokoj (z tym)! (2) to čerta zajimuje! (1,2) nó haj, što sej

chceš?! (1,2) to (da) je wšojedne!; to je mi wšojedne! (2,3) nó haj, tak to (em) je (1,2) wostaj to prošu (nětko)! (to je) wotbyte! lěz mi na pęc (z tym)! (0)

f. změrowanje, zlahodnjenje

nječn sej **žane starosće** * / **žanu hłowu!** (1,2) to (tola) njej(e) tak zlě! to (**wšak** / **wšo**) ničo njepomha! to hórše wěcy **dawaja** / **daweja** (1,2) (to wšo) ničo njewadži; to (**mi** / **namaj** / **nam**) njewadži; to (da) scyła njewadži (ale) što wo to?! (2) nó haj, (**to wšak njej tak zlě** * / **to hišće dže** * / **to em tak je** / **to šónt zas' budže** / ...) (1,2) ničo so **njeje stało** / **stało njej(e)**! **to / tajke něšto so stawa** / **so móže stać!** wo to budź pokoj! to (da) je wšojedne! tajke je žiwjenje! nó haj, tak to (em) je (1,2)

g. zadžiwanje, njewěra

to mje (woprawdže) džiwa to pak je (spo)džiwne; to je jara džiwne što ty njeprajiš! (2) to (**tola** * / **tla**) móžno njej(e)! tajke(le) něšto! to (**tola** * / **tla**) njemóže wěrnó być! ty móžeš mi wjele napowědać! (1,2) ně pa(k)! (2) to cłowjek **njecha** / **njeby chcył** * wěrić! (je to) woprawdže (wěrnó)? Jěsmanecy!; Chrysmanecy!; Józefina! (2) Jězus Marija! (2) swjata Hana! (2) mój swěce! (2,3) mój Božo! (2,3) što ha to (zas') dyrbi?!; što ma to (zaso) rěkać?! (2)

h. rozmjerzanie, rozhněwanje

to tež hišce!; (3) to 'šce tej! (1,2) što ha ty tu chceš?!; što ha ty nětko njechaš?! (1,2) to mi **hišce** / **runje** faluje! (2) to je (tola) šamałosć!; tajka(le) šamałosć! wo čerta tež! (1,2) to (**da** / **tola** / **tla**) žane wašnje njej(e)! (2) to cí črije zuje! (1,2) to cí hłosy na hłowje stawaja! (1,2) saperlot! (2) tajki(le) njerjad! (2) čert a hela ! (2) zatrašne!; zaplacane!; zaklepotane! (2); zaklate! (0) što ha to (zas') dyrbi!!; što ma to (zaso) rěkać!! (2)

i. relatiwizowanie

wo to budź pokoj! zlě je, a hórje hišće budže! kaž so praji; kaž Serb praji chcemy raz prajić jeli směm to takle zwuraznić (3,4) na wšě pady při wšěm njech je kaž chce pječa **chcedža ... / dyrbja / ...** (3); hejgen ... (2); angeblich ... (1) **kaž wjele** / **štož** ja wěm (3); kelkož (ja) wěm (4) bjez džiwa tuž, zo ... ; (tuž) bjez džiwa, zo ... (4)

k. radosć, wolóženje

to (pak) je rjenje! wulkotne!; wulkotnje!; krasnje! to mje (**jara** / **přewšo** *) wjeseli!; to pak so ja wjeselu!; to je woprawdže wulke wjeselo za mnje! (3,4) super! (1) ow, to (je) fajn! (2) to je šwarna wěcka! (2) Bohu džak!; džakowano Bohu! jenož derje(, zo ...) skóncnje (**sy přišo!** / ...) to so duša koleba a wutrobička smějkoce (2) to sym zbožo měl(a) na zbožo ...

I. nadźija, wočakowanje, přeća

nadźijam so, zo ...; nadźijomnje Bóh da! jeli Bóhtónknjez chce; da-li Bóh (4) daj Bóh zbožo! hdy by so jenož **poradźilo / takle stało / ... !**
hdy nož bych pruwowanje wobsta!; **hdy nož byštaj** sčasom dojěloj!

dalše němske -> a hornjoserbske

von wegen! smorže! hdže tež to! rjenje by było! tebi so dźije! **was**
solls! nó haj! što sej chceš! wšojedne! **ach was!** s. *von wegen!* **macht**
nichts! (to) ničo njewadźi! **na und!** (ale) što wo to?! **woher denn!**
hdže tež to! **wieso denn?** kak tom(u)? **ja doch!** haj wšak! **immerhin!**
při wšěm! **bloß nicht!** božedla! **na klar!** nó wězo! **gleich gar nicht!**
erst recht nicht! zmolom nic!